

ORDENACIÓ DEL TERRITORI

GUIA DOCENT

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

Guia docent

Titulacions de Grau i de Màster

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	ORDENACIÓ DEL TERRITORI
Codi	101621
Crèdits ECTS	6
Curs i període en el que s'imparteix	3r curs
Horari	<i>(link a la pàgina web del centre o titulació)</i>
Lloc on s'imparteix	Facultat Filosofia i Lletres
Llengües	català

Professor/a de contacte

Nom professor/a	Helena Cruz i Gallach
Departament	Geografia
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B9-1080
Telèfon (*)	935811751
e-mail	Helena.Cruz@uab.cat
Horari d'atenció	

2. Equip docent

Nom professor/a	Helena Cruz i Gallach
Departament	Geografia
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B9-1080
Telèfon (*)	935811751
e-mail	Helena.Cruz@uab.cat
Horari de tutories	

3.- Prerequisits

Es recomana haver cursat prèviament l'assignatura Geografia Urbana.
Es requereix poder llegir textos en anglès o francès.

En el grup presencial, es requereix l'assistència habitual a les sessions de classe i de participar-hi de forma activa.

En la modalitat virtual de l'assignatura, es requereix el seguiment de forma constant del calendari de l'assignatura així com de participar en les activitats de debat.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

Objectius de l'assignatura

- Introduir a l'estudiant els conceptes teòrics i característiques de l'Ordenació del territori; els instruments de planificació i gestió urbanística i territorial: legislació, plans, i la situació i característiques de planejament urbanístic i territorial a Catalunya.
- Aconseguir que l'estudiant es familiaritzi amb el llenguatge del planejament, i amb els diferents tipus de documents.
- Familiaritzar l'estudiant en l'anàlisi espacial a diferents escales i amb perspectiva temporal.
- Aprofundir en els debats territorials a partir de desenvolupar un sentit crític en l'anàlisi dels actors implicats, de les figures de planejament involucrades, i dels models territorials vigents i/o qüestionats.
- Comprendre i integrar les problemàtiques territorials en un marc conceptual pluridisciplinar.
- Valorar el contingut polític de l'ordenació del territori i el seu paper com a eina de transformació de la realitat territorial

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència	CE2. Dominar el coneixement teòric necessari per plantejar problemes geogràfics de forma integrada i combinar un enfocament generalista amb una anàlisi especialitzada
Resultats d'aprenentatge	Plantejar problemes relacionats amb l'ordenació dels recursos i del territori
Competència	CE3. Actuar i intervenir en el territori i en la seva gestió, mostrant el caràcter aplicat i experimental de la formació geogràfica.
Resultats d'aprenentatge	Planificar el territori per la millora de la seva gestió.
Competència	CE4. Comprendre les relacions espacials a diferents escales territorials, a través de les relacions entre naturalesa i societat, i a través de la dimensió temporal .
Resultats d'aprenentatge	Explicar les relacions espacials a diferents escales territorials a través de les relacions entre naturalesa i societat, en l'àmbit de la planificació territorial.
Competència	CE8. Analitzar i interpretar problemes ambientals
Resultats d'aprenentatge	Interpretar els problemes ambientals per a la planificació territorial
Competència	CT1. Organitzar i planificar el treball i l'aprenentatge (individual, en equip i grups multidisciplinars). CT2. Resoldre problemes i prendre decisions. CT3. Projectar i aplicar els coneixements a la pràctica. CT4. Gestionar i ordenar la informació CT5. Analitzar, sintetitzar i raonar de forma crítica CT11. Demostrar la responsabilitat i qualitat en el treball CT12. Discutir, criticar, sintetitzar i ordenar les idees.

6.- Continguts de l'assignatura

1. El territori: conceptes i característiques. Necessitat d'ordenació i de planificació
2. El marc administratiu de les polítiques territorials
3. El planejament urbanístic
4. El planejament territorial
5. El planejament estratègic
6. La participació de la ciutadania en la planificació del territori
7. Aportacions clàssiques al pensament urbanístic i territorial
8. L'ordenació del territori i l'urbanisme a la Catalunya contemporània
9. Les polítiques territorials i regionals europees
10. Els conflictes territorials i les mobilitzacions ciutadanes

El programa definitiu i vàlid de l'assignatura es distribuirà als/les alumnes durant la primera sessió de classe.

7.- Metodologia docent i activitats formatives

Els continguts de l'assignatura es desenvoluparan mitjançant les següents activitats:

- Exposicions orals del professorat en classes magistrals (en el cas del grup virtual, lectura d'apunts i complements)
- Exposicions orals eventuais per part de conferenciant externs (en el cas del grup virtual, lectura d'articles de premsa complementaris)
- Sessions de treball de caràcter pràctic
- Lectura de textos (activitat individual dels estudiants)
- Redacció de comentaris de text de les lectures realitzades (activitat individual dels estudiants)
- Sessions de debat en grup amb el professor
- Presentació a classe d'un tema de debat territorial (activitat en grup dels estudiants)
- Treballs pràctics de la consulta i anàlisi de documents de planejament urbanístic
- Estudi del planejament urbanístic i territorial d'un municipi com a treball de curs (activitat en grup dels estudiants)
- Tutories obligatòries del treball de curs
- Treball de camp per a la realització del treball
- Participació en les sortides de camp tutoritzades pel professorat

**TIPUS
D'ACTIVITAT**
ACTIVITAT
HORES
**RESULTATS
D'APRENTATGE**
Dirigides

Classes teòriques		
Pràctiques		
Debats		
Presentació d'un tema de debat territorial a l'aula		

Supervisades

Tutories en grup del treball de curs		
Examen		

Autònomes

Lectura de textos		
Elaboració dels comentaris de text		
Elaboració de pràctiques		
Preparació de presentacions		
Estudi individual i preparació pels exàmens		

8.- Avaluació

L'assignatura s'avaluarà de forma continuada a partir de:

- a) Prova escrita individual (30% de la nota final). Només es podran presentar els/les alumnes que hagin lliurat els comentaris de text, les pràctiques i la ressenya en el termini.
[L'avaluació valorarà l'assimilació de coneixements, la capacitat d'anàlisi, d'exposició ordenada, de síntesi i d'interpretació].
- b) Treball de curs en grup sobre l'estudi del planejament urbanístic i territorial d'un municipi (30% de la nota final). Entrega en paper segons el calendari establert que es repartirà el primer dia de classe.
[L'avaluació valorarà l'assimilació de coneixements, la capacitat de plasmació en un cas concret de coneixements teòrics, la capacitat d'interpretació i d'exposició de forma estructurada].
- c) Comentari de text escrit de cadascuna de les lectures obligatòries (15% de la nota final). Treball individual. Extensió màxima 3500 caràcters (espais inclosos), tipus lletra mida 12; espaiat 1,15; impressió en un full a doble cara. Entrega en paper en les respectives sessions de lectures, segons el calendari que es distribuirà durant la primera sessió de classe.
[L'avaluació valorarà l'expressió adequada, el maneig de bibliografia, la capacitat de síntesi i de captació de les idees principals, l'anàlisi crítica dels textos així com l'exposició estructurada de les idees.]

- d) Ressenya de la sortida de camp (10% de la nota final). Treball individual. Entrega en paper segons el calendari establert que es repartirà el primer dia de classe.
[L'avaluació valorarà la captació dels continguts exposats durant la sortida i la capacitat de relacionar-los amb els continguts exposats a classe.]
- e) Pràctiques d'aula i presentacions de casos d'estudi (15% de la nota final). Treball en grup. Les respectives sessions quedaran establertes en el calendari que es distribuirà el primer dia de classe.
[L'avaluació valorarà la preparació i l'estudi aprofundit del cas, la presentació oral del grup i la feina en equip]

Per poder ser avaluat/da cal:

- Haver entregat totes les parts (les entregues fora de termini no seran acceptades).
- Haver assistit a un mínim del 75% de les sessions de classe
- Haver participat activament en les sessions de debat
- Que la nota de l'examen sigui superior o igual a 5.

Reavaluació: Hi ha la possibilitat de reavaluar les pràctiques, ressenya i comentaris de text suspesos en el període de reavaluacions establert. No es podran reavaluar les activitats que no s'hagin presentat en el termini fixat. No està previst reavaluar l'examen.

Els criteris d'avaluació/reavaluació definitius i efectivament vàlids es donaran a conèixer en el programa que es repartirà durant la primera sessió de classe del curs.

9- Bibliografia i enllaços web

- AA.VV (1995). *Actes de les I Jornades de Geografia i Urbanisme*. Girona: Universitat de Girona.
- ALBERTI, Marina et alii (1994). *La ciutat sostenible. Anàlisi, scenario e proposte per una ecologia urbana in Europa*. Milà: Franco Angeli.
- ALFAMA, Eva; CASADEMUNT, Àlex; COLL, Gerard; CRUZ, Helena; MARTÍ, Marc (2007). *Per una nova cultura del territori? Mobilitzacions i conflictes territorials*. Barcelona: Icaria Editorial.
- ASCHER, François (2004). *Los nuevos principios del urbanismo*. Madrid: Alianza.
- BENEVOLO, Leonardo (1963). *Le origini dell'urbanistica moderna*. Bari: Laterza [trad. cast. *Orígenes del urbanismo moderno*. Madrid: H. Blume; 1979].
- BOHIGAS, Oriol (2004). *Contra la incontinencia urbana. Reconsideración moral de la arquitectura y la ciudad*. Barcelona: Electa.
- BONET, Antonio (1995). *Las claves del urbanismo*. Barcelona: Planeta.
- BORJA, Jordi (2003). *La ciudad conquistada*. Madrid: Alianza Editorial.
- BORJA, Jordi i MUXÍ, Zaida (2001). *L'espai públic: ciutat i ciutadania*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- BORJA, Jordi i MUXÍ, Zaida (eds.) (2004). *Urbanismo en el siglo XXI. Bilbao, Madrid, Valencia, Barcelona*. Barcelona: Edicions UPC.
- BORJA, Jordi (2010). *Llums i ombres de l'urbanisme de Barcelona*. Barcelona: Empúries.
- BRU, Josepa (2000). *Medi ambient i intervenció en el territori. Bases formatives i nous recursos per al treball interdisciplinari*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- BUSQUETS, Joan (2004). *Barcelona. La construcció urbanística de una ciutat compacta*. Barcelona: Serbal.
- BYRNE, David (2001). *Understanding the urban*. Basingstoke: Palgrave.
- CAMPBELL, Scott i FAIRSTEIN, Susan S. (2003). *Readings in Planning Theory*. Oxford: Blackwell.
- CAMPOS VENUTI, Giuseppe (1988). *La terza generazione dell'urbanistica*. Milà: Franco Angeli.
- CAPEL, Horacio (2005). *El modelo Barcelona: un examen crítico*. Barcelona: Serbal.
- CERVELLATI, Pier Luigi (1991). *La città bella. Il recupero dell'ambiente urbano* Bologna: Il Mulino
- CHOAY, Françoise (1965). *El urbanismo. Utopías y realidades*. Barcelona: Lumen.

- CHUECA GOITIA, Fernando (1968). *Breve historia del urbanismo*. Madrid: Alianza Editorial.
- CROSTA, Pier Luigi (ed.) (1984). *La produzione sociale del piano. Territorio, società e stato nel capitalismo maturo*. Milà: Franco Angeli.
- DELLA PERGOLA, Giuliano (1993). *Urbanesimo. Antologia critica di scritti sulla città*. Nàpols: Liguori.
- DUPUY, Gabriel (1992). *L'urbanisme des réseaux. Théories et méthodes*. Paris: Armand Colin [trad. cat.: *L'urbanisme de les xarxes. Teories i mètodes*. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1996].
- DÜHR, Stefanie, COLOMB, Claire i NADIN, Vincent (2010). *European Spatial Planning and Territorial Cooperation*. New York: Routledge.
- ESTEBAN, Juli (1999). *El projecte urbanístic. Valorar la perifèria i recuperar el centre*. Barcelona: Aula Barcelona.
- ESTEBAN, Juli (2007). *L'ordenació urbanística: conceptes, eines i pràctiques*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- ESTEBAN, Juli i TARROJA, Àlex (dirs.) (2004). *Anuari Territorial de Catalunya 2003*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori i Diputació de Barcelona.
- FERRER, Amador i SABATÉ, Joaquim (1999). "L'urbanisme municipal", in NEL-LO, Oriol (dir.). *Vint anys d'ajuntaments democràtics 1979-1999. Elements per a un balanç i un debat de futur*. Barcelona: Federació de Municipis de Catalunya, pp. 117-159.
- FERRAN, Antoni i CASAS, Carme (coords.) (2008). *La cultura del no. El conflicte ambiental i territorial a Catalunya*. Vic: Eumo editorial.
- FOLCH, Ramon (coord.) (2003). *El territorio como sistema. Conceptos y herramientas de ordenación*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- FONT, Antonio (coord.) (2003). *Planeamiento urbanístico. De la controversia a la renovación*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- FONT, Antonio; LLOP, Carles; VILANOVA, Josep M. (1999). *La construcció del territori metropolità. Morfogènesi de la regió urbana de Barcelona*. Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- FONT MONTCLÚS, Joan Antón (2008). *Urbanisme pràctic. Comentaris i Formularis*. Barcelona: Bayer Hnos.
- FORN, Manuel de i PASCUAL, Josep Maria (1995). *La planificació estratègica territorial. Aplicació als municipis*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- FORESTER, John (1999). *The Deliberative Practitioner*. Cambridge: MIT Press.
- FRIEDMANN, John (1987). *Planning in the Public Domain. From Knowledge to Action*. Princeton: Princeton University Press.
- GANAU, Joan i MALLARACH, Jordi (2003). *La planificació estratègica territorial a Catalunya. Quinze anys d'evolució*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GARCÍA VÁZQUEZ, Carlos (2004). *Ciudad de hojaldre. Visiones urbanas del siglo XXI*. Barcelona: Gustavo Gili.
- GIGOSOS, Pablo i SARAVIA, Manuel (1993). "Relectura del planeamiento español de los años 80: generación de planes, generaciones de urbanistas", *Ciudades*, 1; p. 37-52.
- GIRARDET, Herbert (2001). *Creando ciudades sostenibles*. València: Tilde.
- GONZÁLEZ, María José et alii (1998). *El malestar urbano en la gran ciudad*. Madrid: Talasa - Fundación COAM.
- GUIDICINI, Paolo (1998). *Nuovo manuale per le ricerche sociali sul territorio*. Milà: FrancoAngeli.
- HALL, Peter (1974). *Urban and regional planning*. Harmondsworth: Penguin Books [3a ed. London: Routledge; 1992].
- HARVEY, David i SMITH, Neil (2005). *Capital financiero, propiedad inmobiliaria y cultura*. Barcelona: MACBA/UAB.
- HERRERO, Luis Fco (ed.) (2005). *Participación ciudadana para el urbanismo del siglo XXI*. València: ICARO-CTAV.
- IERMB. *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona. Territori, Estratègies, Planejament* [diversos números]
- INDOVINA, Francesco (ed.) (1993). *La città occasionale. Firenze, Napoli, Torino, Venezia* Milano: Franco Angeli.
- INDOVINA, Francesco (2004). "Per què el planejament avui? ", *Territori i Ciutat*, 17; Barcelona: Diputació de Barcelona; www.diba.es/otc
- INDOVINA, Francesco (2005). *Governare la città con l'urbanistica*. Santarcangelo di Romagna: Maggioli.
- LE CORBUSIER (1941). *La Charte d'Athènes*. Paris: Editions de Minuit [trad. cast. *Principios de urbanismo (La Carta de Atenas)*. Barcelona: Ariel, 1971].
- LEFEBVRE, Henri (2003). *The urban revolution. (foreword by Neil Smith)*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- LÓPEZ DE LUCIO, Ramón (1993). *Ciudad y urbanismo a finales del siglo XX*. València: Universitat de València; Servei de Publicacions.
- MARAGALL, Pasqual (ed.) (1999). *Europa pròxima. Europa, regions i ciutats*. Barcelona: Edicions Universitat

- de Barcelona-Edicions UPC.
- MARTIN RAMOS, Àngel (ed.) (2004). *Lo urbano en 20 autores contemporàneos*. Barcelona: Edicions UPC.
- MARTORELL PORTAS, V.; FLORENSA FERRER, A.; MARTORELL OTZET, V. (1970). *Historia del urbanismo en Barcelona. Del Plan Cerdà al Àrea metropolitana*. Barcelona: Comisió de Urbanismo y Servicios Comunes de Barcelona y otros municipios-ed. Labor.
- MOIX, Llätzer (1994). *La ciudad de los arquitectos*. Barcelona: Anagrama.
- MONTGOMERY, John i THORNEY, Andy (eds.) (1990). *Radical planning initiatives. New directions for urban planning in the 1990s*. Aldershot: Gower.
- MOYA, Luís (ed.) (2011). *La práctica del planeamiento urbanístico*. Madrid: Síntesis.
- NAVARRO, Ferran i VILANOVA, Josep M. (2000). *Transformació de la ciutat construïda. Instruments urbanístics*. Barcelona: Edicions UPC.
- NEL·LO, Oriol (2003). *Lletres de batalla. Política i territori a Catalunya*. Lleida: Pagès.
- NEL·LO, Oriol (ed.) (2003). *Aquí no! Els conflictes territorials a Catalunya*. Barcelona: Empúries.
- OLIVA, Josep (2001). *La confusió de l'urbanisme. Ciutat pública versus ciutat domèstica*. Barcelona: Pòrtic.
- PANERAI, Philippe i MANGIN, David (1999). *Proyectar la ciudad*. Madrid: Celeste, 2002
- PAQUOT, Tlierry; LUSSAULT, Michel; BODY-GENDROT, Sophie (eds.) (2000). *La ville et l'urbain. L'état des savoirs*. Paris: La Découverte.
- PIÉ, Ricard (2007). *Aportacions catalanes en el camp de la urbanística i de l'ordenació del territori, des de Cerdà als nostres dies*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori i Agrupació d'Arquitectes Urbanistes de Catalunya.
- PUJADAS, Romà i FONT, Jaume (1998). *Ordenación y planificación territorial*. Madrid: Síntesis.
- QUEROL, Jordi (2004). *Bienvenidos al urbanismo. Imágenes y palabras*. Barcelona: Viena Ediciones.
- ROCA, Francesc (1979). *Política econòmica i territori a Catalunya, 1901-1939*. Barcelona: Ketres.
- ROCA, Joan (coord.) (1997). *Expansió urbana i planejament a Barcelona*. Barcelona: Institut de Cultura de Barcelona & ed. Proa.
- SABATÉ, Xavier; ROMERO-LENGUA, Jordi; HUGUET, Pol i BASORA, Xavier (2009). *Participar. Com incidir en les decisions que afecten el territori*. València: Edicions Tres i Quatre i Institut del Territori.
- SÁNCHEZ de MADARIAGA, Inés (1999). *Introducción al urbanismo. Conceptos y métodos de la planificación urbana*. Madrid: Alianza Editorial.
- SÁNCHEZ de MADARIAGA, Inés (2008). *Esquinas inteligentes. La ciudad y el urbanismo moderno..* Madrid: Alianza Editorial.
- SANTACANA, Francesc (2000). *El planejament estratègic*. Barcelona: Aula Barcelona.
- SCANDURRA, Enzo (1999). *La città che non c'è. La pianificazione al tramonto*. Bari: Dedalo.
- SCOT (1999). *Els plans generals dels noranta*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori.
- SERRATOSA, Albert (1979). *Objetivos y metodología de un plan metropolitano*. Vilassar de Mar: Oikos-Tau.
- TARROJA, Àlex i CAMAGNI, Roberto (coords.) (2006). *Una nueva cultura del territorio. Criterios sociales y ambientales en las políticas y el gobierno del territorio*. Barcelona: CUIIMPB.
- TARROJA, Àlex; CASTAÑER, Margarida; MERCADÉ, Montserrat (dirs.) (2005). *Anuari Territorial de Catalunya 2004*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori. [<http://www.ateritorial.org/>]
- TARROJA, Àlex; CASTAÑER, Margarida; MERCADÉ, Montserrat (dirs.) (2006). *Anuari Territorial de Catalunya 2005*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori.
- TARROJA, Àlex; CASTAÑER, Margarida; MERCADÉ, Montserrat (dirs.) (2007). *Anuari Territorial de Catalunya 2006*. Barcelona: Societat Catalana d'Ordenació del Territori.
- TERAN, Fernando de (1999). *Historia del urbanismo en España III. Siglos XIX y XX*. Madrid: Càtedra.
- TORRES, Manuel de (1999). *La formació de la urbanística metropolitana de Barcelona. L'urbanisme de la diversitat*. Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- VITALE, Tommaso i PODESTÀ, Noemi (2011) *Dalla proposta alla protesta, e ritorno : conflitti locali e innovazione politica*. Milà: Bruno Mondadori.
- XALABARDER, Maria (2007). *Guia bàsica de la pràctica de l'urbanisme. Edició revisada i actualitzada*. Barcelona: Icaria Editorial.

Per a cada tema del programa el professorat facilitarà una bibliografia específica.